

A Barsmegyei Gazdasági Egylet Emlékirata az erdők és faültetés ügyében. *)

A szomorú tapasztalás, mely az ország nagy részében pusztító szárazság okainak tudományos fürkészése által újabb érvet nyert, azon általános és egyhangú követelésnek adott országszerte kifejezést, hogy az erdő és fa egyik háritója ezen vészes állapotnak azért mindenekelőtt erdőt és fát védeni, erdőt és fát szaporítani a szükségek legelőbbike.

Az ily országos hangulat, mely a létezés és enyészet közötti választás kényszerűségéből veszi okait, igazi hatalom, és követeléseit kell, hogy teljesülés kövesse.

Kétségbevonhatlan azon jogosultság, mely e részben az államot az erdők, mint az ország közkincese és vagyona érdekében törvényesen illeti.

E nagy feladáshoz nem csak a közhatóságok, hanem mindenki, a legkisebbtől a legnagyobbig járulni köteles.

A barsmegyei gazdasági egyesület is ezen köteleességérzetben találta felszólalásának igazolását; melynek célja, mindenekelőtt tájékoztatni tagjait, aztán pedig e tárgyra irányzott élénk figyelem ápolásával lehetőleg hatni körében.

A törvényhozás kétségtelenül a legelső tényező, melytől az ország az erdőszetet illetőleg, az 1848-ki X. cikk ígérténél fogva is, üdvös reformokat és rendszeres erdészttörvénykönyvet vár. Vajha már legközelebbi országgyűlésünk, a szakértők és a szükség tekintetbe vé-

*) Tér szűke miatt a Tekintetes Elnökség kívánatát csak most teljesíthetjük. Szerk.

tele mellett, egy ilyenmel megörvendeztetné a nemzetet, mely méltó helyet foglalhasson a tökély magas fokán álló más európai ily törvénykönyvek sorában.

De széles tér marad a kormánynak is, alárendelt organumai által, a törvények és közigazgatás határai között, hogy addig is erdeink a pusztitástól megóvassanak.

Nem is lehet tagadni, sőt hálásan elismerjük, hogy a nm. magyar király Helytartó Tanács, a legközelebbi három év alatt buzgón karolta fel ez ügyet. Igy a mult 1862-ki martius 20-kán 17,591. sz. a., és május 5-kén 18,566. sz. a. kibocsátott körrendeletek által a bíróságoknak a bepanaszolt erdőpusztítások és károk gyors és erélyes elintézését akkép hagyta meg, hogy azok az illető közegek felelőssége alatt azonnal tárgyalásba vétessenek, és ez, a felsőbbség ellenőrzése alatt teljesítesék. Ugyanazon 1862-dik évi 70,658. sz. a. a községi erdők fentartása érdekében, azon fentisztelt főkormányzók, mint a községi javak és javadalmak felügyelésével megbízott hatóság, biztos adatokat kívánván szerezni arról, hogy a községeknek mily térségü és minőségü erdei vannak, mikép kezeltenek, miveltenek, mily közegek vannak azoknak közvetlen felügyelésével felruházva, — meghagyta a megyei és municipalis hatóságoknak, hogy legfeljebb folyó 1863. május 3-ig, a mellékelt minta szerint *) a községi erdők álladékaról táblás kimutatást terjesszenek fel oda; a községi előljárást pedig a közhírré teendő és a község házára kifüggesztendő rendelet által az erdők felelős és gondos fentartására akkép kötelezzék, miszerint a községi számadások alkalmával az erdőkezelésről is számoljanak; a járási szolgabírák pedig a községi erdőket folytonos és szigorú figyelem alatt tartván, legkisebb visszaélés esetére is a helybeli előljárást, mint a községi vagyon hűtelen kezelőit s felsőbb rendeletek megszegőit, a törvényszék elé állítsák.

De hogy mind ezen és más üdvös szabályok a törvényhatóságok, bírák és községek részéről fogantatva nem mentek, a kir. helytar-

*) Ezen rendeleteket az érintett kimutatási mintával együtt közöltük Lapuk tavalyi évfolyamának VI. füzetében a 335-ik lapon. Szerk.

lótanácsához intézett magas udvari rendeletből és ama főkormányzéknek folyó 1863-ki 4738. sz. a. kelt intézményéből sajnosan kelle érteni. A királyi Helytartó Tanács ennél fogva kijelenté, hogy ez többé így nem lehet, és a mulasztás komoly következtések nélkül maradni nem fog. Felhivattak tehát még egyszer a megyék kormányzói, hogy az erdők épségben tartása és minden pusztítási merényletek erélyes megakadályozásáról tiszti hatalmuk egész erélyével gondoskodjanak; az erdőpusztításokat a helybeli előjárók és más közegek által szem alatt tartásák; a járási szolgabirákat, járásaikban ezen lárgy iránti különös felügyeletre, felelet terhe alatt kötelezzék meghagyván nekik, hogy mihelyt erdőpusztítási, tilalomzárrontási, vagy erdőrendőrségi esetről értesülnek, haladék nélkül vizsgálatot s kárbecslést eszközöljenek, s az 1840-ki rendőri törvény szerint járjanak el, szükség esetében a fokozatos karhatalmat is alkalmazván.

Valóban mind hasznos és üdvös intézkedések, ha azok, mikép a szomorú tapasztalás bizonyítja, sisyphusi fáradoalmakká nem változtak volna! — De még mindég e részben is a réginél maradván minden, sem az annyszor ismételt felelősség, sem a komoly következtések teté válni nem tapasztaltattak.

Midőn már most azt fürkészsük: miben rejlik annak oka, hogy mind ezen jó és szükséges intézkedések legnagyobb részben és legtöbb esetben csak irott malaszt, hogy miként az országos erdőszegylet 1856-i közgyűlése alkalmával tapasztalta és felpanaszolta, egész megyék és vidékek nagyszerű pusztítások által erdőtlennékké tétetnek; hogy ily hangos felszólalások daczára, még mindég oly annyira semmi, vagy csekély a közigazgatási és birói organumok gondoskodása és eljárása az erdőpusztítók ellenében, miszerint úgyszólván szemök látára romboltatnak vagy enyésznek el egész erdők mától holnapig, és a hivatalhelyiségek ablakai alatt, a népköltözésre emlékeztető sokaságban fuvaroztatnak el a kipusztított erdőségek terménytökei; ha tehát mindezeknek okait komolyan vizsgáljuk, következő eredményre kell jutunk:

Az 1807-ki 21. cikk, mint az erdőpusztítások meggállására alkotot eddigi legfontosabb törvényünk, sokak által egyoldalulag van

felfogva, mintha az csupán a közbirtokossági, pefes és községi erdők-re vonatkoznék, holott az erdőszegylet választmánya folyó évi május 3-án Pozsonyban tartott táncskozásában alaposan fejtette meg, mikép a mondott törvényczikk lelke és szelleme az erdők minden birtokosaira és nemeire általános szabályul veendő s kiterjesztendő.

Továbbá ezen meg nem tartásnak másik oka a változott politikai és birtokviszonyokban rejlik. A magas kormány, nézetünk szerint, arra van hivatva, hogy ezen viszonyokhoz alkalmazva sikeresítse a törvény végrehajtását.

De az idézet törvény meg nem tartásának legfőbb oka kétségkívül a kellő ismeretek hiányában keresendő. Valóban nem is lehet képzelni, hogy erdőültetés, mivelés, fentartás fölött itélni, irtási kártékonytságot meghatározni, az erdőnek telkesítését megengedni, és több idevágókat azok tudhassanak, kik az erdészettannak alapos ismereteivel nem bírnak. És sajnosan kell kimondanunk, hogy hazánkban az erdészeti tudományok eddig úgyszólván parlagon heverték, legkevésbé pedig azon közigazgatási és birói körökben voltak honosak, hol ezen tárgyról intézkedni a hivatalos teendőkhöz tartozott. — Vajha a tervezett országos erdészeti tanodák igéje minélelőbb testté válnék.

Az országos erdőszegylet a maga indítványozásával e részben kissé messze ment. Szerinte tudniillik, a szakértelmes megyei felügyelők rendszeresített alkalmazása volna szükséges, kiknek hatásköréhez tartoznék az általános esetek okadatolt meghatározása, midőn hatósági beavatkozás és gyámkodás igényeltetik, mely esetben a zárlat és az erdei gazdálkodás tervét is kidolgozni, és annak szigorú végrehajtására felvigyázni ezen hivatalra volna bizandó.

Tekintetbe vévén azonban ama számos nehézségeket és némi közönyösséget, vagy tán ellenszenvet is, melyekkel ily ujtás találkozónék, a midőn a megyei szervezet lánczolatába egy eddig ismeretlen hatályu gyűrűzet fogna beilleszteni: az elébbirt egylet czélszerűbbnek véleményezi a maga következő eltérő indítványát.

Alig van már az országban megye, melynek felsőbb jóváhagyással élébelépett gazdasági, erdészeti egylete ne volna, melynek tagja

közt szakértő erdészek is ne találtatnának. Tagadni nem lehet, hogy ezen megyei egyletek, kezdő állapotukhoz képest, a maguk körében sok jót és hasznosat eszközöltek már, és mind tovább népszerűbbekké válnak, mindamellett, hogy a törvényhatóságok organumai közönyös távolságban visszatartják magukat tőlük. Ha tehát ennek helyébe a kölcsönös ösztémunkálás szelleme hatná meg a két organum képviselőit, és a magas kormány ezen megyei egyleteket, a municipális hatóságok irányában, aránylag azon hatáskörrel felruházná, melyre a kir. Helytartó Tanács az orsz. Gazd. Egyesületet méltatja: vajon nem válnának-e ezen megyei egyletekből, a megyei hatósággal való viszonylásban, nem csak alkalmas szakkamarák, hanem a tervezett rendszer új erdőfelügyelőket pótoló oly segéd testületek is, melyek kebelében a már helytartósággal behozott állami erdészvizsgát kiállott egyének és szakértők közreműködnének?

Történelmi adatok nyomán állitható, hogy országunkban legalább egy harmaddal megkevesedett az erdőségek tere. Ha csak az úrbéri iratokban foglalt irtványok roppant számát vesszük is, ki fog sülni, hogy sok megyében a volt jobbágyság birtoka és a mostani téres majorságoknak legnagyobb része erdőirtásokból veszi eredetét. És mivel a tapasztalás igazolta azt, hogy azon arányban, melyben az erdőségek hazánk egyes vidékeit környezik, a szárazság kártékonyságának mérve kisebb, alaposan állithatjuk, hogy a climaticus viszonyok Magyarországon a nagy erdőirtások előtt kitünőbben kedveztek a növényzetnek. És ime ezen időre esik hazánk egykori dus termékenységének Euro-paszerte elterjedt nagy hire is.

Ezen nézetekkel összeköttetésben áll az erdők és fasorok, meg faszegélyek ültetése. Ez utóbbiakat illetőleg egy véleményben vagyunk az említett erdőszegelytel, hogy a kényszerítő módok sikerre nem vezetnek, mi a közelmúlt idők tapasztalásából is tudva van. Fentebbi indítványunk kiegészítéséhez tartozik azon körülmény is: miszerint a megyei egyletek, szakkamarák állására emelve, a lelkészek és a néptanítókkal egyesülten volnának leginkább hivatva a községi faiskolák, az utak melletti fasorok és a földtagok faszegélyezése ügyét hasznos és

sikeres irányban kifejteni; a fásoros ültetések kivált a falusi tanoncok által eszközöltetni, mi által ezekben saját ültetvényeik védelmére és ápolására legtöbb inger és akarat támaszthatnék. Ha még ehhez a kormány által kitüzendő jutalmakat, s a tiszviselők szigorát és közreműködését vesszük, kétséget nem szenved, hogy ily uton az ország sok vidékeit néhány év alatt a fásorok szaporításával vonzó alakba lehetne átvarázsolni.

Valamint azonban egyrészt az államnak az eddig elősorolt intézkedések tételére elvitázhatlan joga van, mi természetesen egyesek érdekeinek a közérdek alá rendelésével és korlátozásával karöltve jár; másrészt mégis nyíltan bevalljuk, hogy a tulajdoni jog gyakorlatát az állam csak annyiban szoríthatja meg, a menyiben azt a közjó és közérdek szükségessé teszik; a mi az állami hatalmat nagy elővigyázatra inti, akár nemleges vagyis tiltó, akár pedig positiv és kötelező rendszabályok által parancsolólag lép fel.

Ezen általános és törvényes elvet tehát kellő praktikus alkalmazásban úgy fogjuk fel; hogy a magas hegységeken, vagy a termő földet nélkülöző és kőgörgetegnek kitelt meredek lejtőkön, a vízmosásokkal átbarázdált vagy a föld lecsuszszanasának alávetett téreken, a futóhomok özönlötte dombok és sikokon akármi szín alatt sem engedhető meg ily, úgynevezet véderdők irtása és pusztítása; ellenben oly erdős telkeknek, melyek a véderdők osztályába nem tartoznak, hanem inkább mint szántóföldek, rétek, legelők hasznosabbakká lehetnek, ily átalakítására szükséges hatósági engedelmet elegendő ok nélkül megtagadhatónak nem tartjuk. Mind ezeknek kellő kifejtése azonban a fentemlített erdészeti codex köréhez tartozik.

Végre nem szabad felednünk, mit már fentebb említünk, hogy ezen erdészeti és faültetési kérdés oly tágas tér, hol minden egyesnek, a legnagyobbtól a legkisebbig, tennivaló jut. Egyletünk e részben, mikép eddigi működései tanuskodnak, hü elvállalt rendeltetéséhez és fokontint mindég több tért fog foglalni. Vajha nagy birtokosainkról, kik ebben is kitünően vannak hivatva szép példával előre menni, már a közel időben azon örvendetes vallomást tehetnénk, melynek

Lónyay Gábor ismeretes emlékirata oly meleg szavakat kölcsönzött. De várni másokra és mások után senkinek nem kellene. És a haza méltán követeli minden hű fiától, hogy tehetségéhez képest tegyen, mit tehet, és köteles tenni.

Kelt Léván, oct. 4. 1863.

*A barsmegyei gazdasági egylet
bizottmánya által.*

A Nagy-Váradai d. Káptalan erdeinek leírása.

A nevezett uradalom erdőségei hat kerületre osztva Bihar megyében elszórva fekszenek, s egy erdőmester által igazgattatnak:

1-ső a Sályi kerület Váradról délre . . .	8147 cat. hold.
2-ik a Rontói " " keletnek . . .	5176 "
3-ik a Kis-Jenői " " keletnek . . .	3762 "
4-ik a Kisházi " " délnek . . .	11739 "
5-ik a Bagaméri " " északnak . . .	3540 "
6-ik a Szászfalvi " " keletnek . . .	1400 "

együtt . 33764 catastralis

holdat tartalmaznak, s általában olfa, hid, és malom építés, mészégetés, hamuzsírforrás és cserkéreg hántásra használtatnak; mely használatok az egyes kerületek leírásánál bővebben fognak tárgyaltatni.

Ezen erdőségek az 1815-ik évig gazdasági tisztok kezelése alatt álván, minden rendszer mellőzésével ott vágattak, hol tűzifának alkalmas hely, és fa találtatott; a fennebbi évben azomban erdőtisztás állíttatván fel, azok méretése megkezdett, s területükhez képesti vágásokra felosztva 80 éves turnus mellett kezeltettek, — tűzi, épületi és a gazdászathoz kívántató szerszámfának használtattak, s évenként körülbelül 3000, 6 láb széles, 7 láb magas, s 3 láb hosszú hasábokból